

Іронія як метод містифікації

Богдан Басій

«Зірка Давида Черкаського», документальний з елементами анімації
 Автор сценарію, режисер, оператор Сергій Волков
 Художник Радна Сахалтуєв
 Композитор Володимир Бистряков
 Актори: Віктор Андрієнко, Валерій Чигляєв
 Продюсер Світлана Степаненко
 Студія «Кінематографіст». 2019

Кадр з фільму «Зірка Давида Черкаського».

Давид Черкаський у фільмі «Зірка Давида Черкаського». Режисер Сергій Волков. Студія «Кінематографіст». 2019

Давид Черкаський – без перебільшення – визначна постать в українській анімації. Так і хочеться назвати його символічним батьком: художник, режисер-постановник культових «Капітана Врунгеля», «Лікаря Айболітя», «Острова скарбів», людина – уособлення унікального еkleктичного анімаційного стилю. Режисер та художник понад 15 анімаційних стрічок, народний артист України, засновник анімаційного фестивалю «Крок», член анекдот-клубу «Золотий гусак»... На його роботах виросли покоління. І головне, що це добра і світла людина.

Фільм Сергія Волкова «Зірка Давида Черкаського», попри те, що він задекларований як «фільм-портрет», не може бути віднесений ані до цього, ані до жодного іншого жанру. Він не є фільмом-портретом, адже подає лише публічний образ, маску Давида Яновича. Факти, фрази про героя, навколо яких ґрунтується фільм, нерідко анекдотичні. Це нагромадження повторень, «загальне місце».

У фільмі табуйоване «розрідження» образу героя, кінока-

мера ігнорує простір відвертості – у неї немає наміру проникнути в інтимний простір, за «вітгар», де існує драма героя, ані у конфлікт середовища і героя.

Фільм створено як подарунок. Це чудовий фільм-комплімент чи фільм-бенефіс для застілля: «Від вдячних колег і учнів для Давида...»

Давид Янович Черкаський перенісся у Божі засвіти 30 жовтня 2018 року – його з нами фізично вже немає. Але він лишився як той, хто започаткував, родоначальник. Київська кіностудія науково-популярних фільмів, де він працював, нині – спогад про автентичну українську медіа-культуру. Але *contra omnes* стиль, традиція і золота доба «Київнаукафільму» існують.

Фільм Сергія Волкова за побудовою нагадує міф про батька. Це компенсаторний міф, з якого, за Фройдом, через тотем як уособлення батька народжується культура.

І саме в цьому пророча актуальність кінострічки. Через цей фільм Давид Янович заповідає нам метод українського мистецтва – незламного духу, навіть у ролі блазня або лакея. Цей метод – іронія. У цьому цимес, квінтесенція золотої доби київської анімації, і саме це прекрасно вдалося відтворити Сергію Волкову.

Що можна сказати про Давида Черкаського з фільму? «Додік», бабник, єврей, пірат? Що він перетворився на зірку? Що можна сказати про фільм Сергія Волкова? Це ностальгія за минулим чи щось абсолютно кардинально нове? Це спокута чи святотатство? Сміх над горем чи сміх над собою?

Особисто для мене цей образ надзвичайно український. Він органічно поєднується і з «Енеїдою» Котляревського, і з «Каменярем» Франка. І з «щоб не плакати, я сміялась» Лесі Українки. І з поезією Василя Стуса, і з творами Сергія Жадана.

Породило це не артикульоване в масовій культурі, замовчуване правило: Київ не може бути кращим. Першою завжди має бути Москва. «Київнаукафільм» за задумом ідео-

логічно не міг створювати кращі й глибші картини за «Союзмультфільм». Він був приречений на вічне друге місце політично.

А якщо рахунок заздалегідь відомий, і не брати участі в «соціалістичному змаганні» не можна, а суть творчого начала – це свобода?

Творці цього унікального стилю, іронії як містифікації ще, дякувати Богові, живі. Ще живі чарівники і є школа тих, хто знає секрети алхімії, тих, хто може за відсутності всього відтворити золоту епоху, суть якої весело і легко нести світле і добре. І фільм Сергія Волкова «Зірка Давида Черкаського» є, у певному сенсі, презентацією цього уміння, вигартуваного до рівня технології, – шоукейсом.

Кадр з фільму «Зірка Давида Черкаського».

Асоціації з Марієнбадом

Лариса Наумова

«Навколо сонця» (Around the Sun)

Режисер Олівер Крімпас
Сценарист Джонатан Кіфер
Оператор Міхаель Едо Кене
Композитор Стівен Гутхейнц
У ролях: Кара Теоболд, Гетін Ентоні
Англія. 2019

Кара Теоболд, Гетін Ентоні у фільмі «Навколо сонця».
Режисер Олівер Крімпас. Англія, 2019.

Фільм «Навколо сонця» схожий на творчий експеримент чи на студентську роботу. Виглядає як малобюджетний, де ретельно продумано й обмежено всі витрати. У підсумку перед глядачем постає блискуча локація з численними інтер'єрами й натурними зйомками та двома молодими талановитими акторами в ній. Режисер максимально обмежив усі обставини розвитку подій та й, зрештою, сам їх розвиток. За зовнішніми характеристиками це вписується в класицистську концепцію триєдності часу, місця і дії. Тривання історії – кілька годин, місце дії – дещо занедбаний французький маєток, закинуте шато в Нормандії. Персонажі – він і вона. І ще один, присутній у роздумах і розмовах як тема і центр історії.

Бернар за посадою «завідувач спеціальними проектами». Він приїздить у маєток у пошуках наттури для зйомок чергового фільму. Про що буде фільм, він не знає. Його завдання – знайти надзвичайне місце, аби воно і стало локацією, навіть більше – надихнуло б ексцентричного режисера. Хоча і це не очевидно. Зрештою, все невизначено, означено пунктирно і умовно.

Меггі стає супутницею Бернара у вивченні місця, своєрідним гідом і провідником. Вона – працівниця фірми, що викупила маєток у його останніх власників. Вона вивчила історію маєтка, хоча їй відома лише частина його великої сторії. Як з'ясується, сам Бернар здатен потягнути за ниточки, які чи то невідомі Меггі, чи то вона не бажає брати їх до уваги, вибудовуючи власне бачення.

Маєток нібито уславився тим, що колись, у XVII столітті, Бернар ле Бов'є де Фонтенель написав «Бесіди про множинність світів», а тут він начебто якийсь час мешкав і спілкувався з господинею, молодою і надзвичайно розумною маркізою, про будову всесвіту. Постаць маркізи оповита загадковістю, і неможливо встановити, чи це була реальна особа: двадцятирічна вдова з дигиною на руках чи наслідок уяви філософа і письменника. Їхні розмови і лягли в основу книги. Сама ж книга і постаць Бернара Фонтенеля стають темою розмов Бернара і Меггі.

Згадана триєдність – те, що пропонується глядачу. Все решта трансформується без будь-яких законів і правил. «У нас багато алгоритмів, та часом логіка не працює», –